

Nem volt elég az, hogy a polgárság előre nem ment, amikor egyszer a nyeregben érezte magát. Mindenáron vissza akart menni. Három esztendő folyamán visszafejlesztették az áprilisi forradalom csaknem valamennyi politikai eredményét. És egyre messzebbre tekintettek a multba. Egyre regresszívebb politikai pártokkal keresték a szövetséget. Samper kormányának lemondása Spanyolországot már túlfűtött politikai légkörben találta. Amikor pedig a designált Lerroux a földművelésügyi-, munkaügyi- és igazságügyminisztériumot *Gil Robles* fasiszta pártjának juttatta, végleg betelt a mérték. Az *Allianzas Obreras*, amelyek szocialista, kommunista és szindikalista munkásokat egyesítenek közös platform alapján, riadót fújtak. Madridból kiindulva egész Spanyolországot meg Spanyol-Marokkót előntötte az általános sztrájk. A szélsőjobb oldal, amelynek önbizalmát elbizakodottsággá növelte az 1933-as novemberi választási győzelem, csakhamar észrevehette, hogy az egységes alapokon harcoló „negyedik rend“ még a szervezkedés első stádiumában is hatalmasabb erő kifejtésre képes, mint ők hitték. Az aszturiai bányavidék munkásai egy összefüggő területen ideiglenesen magukhoz ragadták a hatalmat és formális csapattesteket állítottak szembe a kormány ezredeivel, hajórajával meg repülőgépeivel. Délen a katalán generalidád (önkormányzó testület) *Companys* vezetésével kimondotta az ország teljes függetlenségét a központi kormányzattól. Leon, Sevilla, Bilbao, Ovideo, La Corona, Gerona, röviden Spanyolország minden jelentős városának uccái csataterekké alakultak át.

Sok körülmény volt, amely akadályozta a harcok még nagyobb méretű kibontakozását. Az első a generalidád egy éjszakás elszakadásának csúfos összeomlása, *Companys* feltétel nélküli kapitulációja. Ez a hír, amelynek minél szélesebb elterjesztéséről a kormány gondoskodott, teljes 24 órán keresztül kötötte le az események fejlődését. A másik az anarchista tömegbefolyás, amely csak lassan engedett fel a harc folyamán.

Döntő tulerőt az elhatározó órában és a döntő helyeken a fölkelők nem tudtak biztosítani. Defenzívába szorultak, ami mindig a fölkelések halálát jelentette. A kormánycsapatok azonban csak egy hétnél tovább tartó szabályszerű hadműveletek után birták az aszturiai munkásgárdákat legfontosabb pozícióikból kiszorítani.

A felkelőknek harc közben kiadott programja emberfeletti lelkesedésre és kitartásra sarkalta a tömegeket. A program, amelyet a *Mundo Obrero* közölt le, igéri: 1. az ipar nacionalizálását; 2. a földbirtok felosztását; 3. Katalónia, Galicia és Baszkország teljes önrendelkezési jogának megvalósítását; 4. a 7 órás munkaidő bevezetését és a bérek azonnali emelését, stb. Ezek a programpontok, amelyek megoldhatják a spanyol forradalom valamennyi problémáját, széles visszhangot váltottak ki. Maradandó dokumentumot képeznek. Egy olyan program lett vele felállítva, amelyért kétségkívül akkor is tovább fog folyni a harc, ha a kormány óriási túlereje ideiglenesen felülkerekedne.

A spanyol forradalmárok még nem mondták ki az utolsó szót.
(K. K.)

MAGYAROK KANADÁBAN. A háború előtti Magyarország tönkre jutott kisiparosa, a nagybirtok által lehengetelt kisgazdája utolsó fillérjein hajójegyet vásárolt és kivándorolt az Egyesült Államokba, ahol munkaejéjét áruba bocsájtva, több-kevesebb szerencsével aránylag jobb körülmények közé került. Az akkori kivándorlók mint a magyar társadalom termékei, magukkal hurcolták az itthoni idők tartalmatlanságát, s minden szociológiai tudást nélkülözve, a saját sorsukkal szemben is

értelmetlenül állva, kint is megmaradtak annak, amik otthon voltak. A bőűjű inget cserélték fel csupán az indusztrializált Amerika nyakig gombolós kék munkásöltönyével, de a kék munkászubony alatt és így társadalmi életükben is a régiék maradtak. A kivándoroltak e konzervatívizmusát ügyesen használták ki a konzulok, s az amerikai magyar egyházak emberei, akik magyar nemzeti egyesületek megalakításával s ezek keretén belül a hazafias nevelés propagálásával a magyar uralkodóosztály érdekkörében tartották meg a kivándoroltak legnagyobb részét. Van itt még ma is olyan huszonöt évvel ezelőtt kivándorolt magyar amerikai, aki ereklyeként őrzi a hajdani magyar hazafias egyesület kokárdáját. Ezek a nemzeti ideológiával telített magyarok elvesztek az egyetemes emberi gondolkodás számára. A háború utáni idők forradalmi megmozdulásai Amerikában is éreztették hatásukat. Ekkor alakult és bővült meg a már meglévő kevésszámú haladó szervezet — magyar vonatkozásban — s ezek létszáma a háborút követő rövid prosperitás ideje alatt újabb és újabb kivándoroltakkal emelkedett. Am az aránylag rövid ideig tartó prosperitás szűkülésével lezárultak az amerikai kivándorlást szabályozó sorompók. A kivándorlók folyama Kanada felé vette útját, ahol 1931-ig a *Canadian Pacific* telepítési akciója lehetővé tette a bejutást.

A háborút követő évek bevándorlói, már ideológiailag is különböznek a régi kívánorlólóktól. A háborút és a rákövetkező forradalmakat is átélte magyar dolgozó már nem alkalmas a félféudális magyar propaganda befogadására. Ezeknek az egyetemes, elfogulatlan emberi kultúrával való ellátására alakultak meg Kanadában is a Kanadai Magyar Munkásklubok néven ismert kulturszervezetek, melyeknek célkitűzése: irodalommal és igazi munkáskultúrával s művészettel egyengetni a közös megértés útját, melyen a világos felismerések fényénél a minden nyelven beszélő dolgozók milliói találkozhatnak. A felvilágosult munkásrétegek ezekben a kulturszervezetekben ismerkednek meg a társadalom- és természet-tudománnyal, sajátitanak el idegen nyelveket stb. A hetenként ismétlődő kultürestéket viták követik, ahol az ott aktuális eseményeket elemzik. Kanadának minden magyarlakta helyén van ilyen kulturális szerve, számszerint harminckettő, a legjobb írók műveiből összeválogatott könyvtárral. A klubok keretein belül női és gyermek-pionér-csoportok egyengetik és mélyítik a nők, illetve a gyermekek észszerű fejlődését. A gyermek pionér csoportok tevékeny részesei az általuk megrendezett kultürestékekkel és előadásokkal az egyetemes munkának. Van havonta megjelenő angolnyelvű lapjuk is, amit ők szerkesztenek. Ezenkívül a pionér „sarkot“ is ők írják. Kirándulásokban, gyűjtésekben sikeresen működnek közre. A gyermek intézmények népszerűségére jellemző, hogy míg a Hamilton városában működő Magyar Munkás Club gyermekiskolájának 104 hallgatója van, addig az ugyanott működő magyar ref. egyházi iskolának csak 8 tanulója van. Ez a kis statisztika mindennél világosabban beszél. A Kanadai Magyar Munkás Clubok különben most őrlik fennállásuk négy éves, hivatalos lapjuknak pedig 5 éves évfordulóját.

(Kanada. Hamilton)

Aradi Károly

A ZENE ÉS A TÁRSADALMI ÁTALAKULÁSOK. Felmutat-e a zene-történet forradalminak nevezhető alkotásokat? Kétségtelenül minden nagy társadalmi átalakulás megteremtette a maga többé-kevésbé eredeti zenei kifejezését (a 4., 5. század körül az u. n. gregoriánus énekeket; a 14. és 15. században az egyházi polifóniát; a 16. században a lutheri kórusokat). Elhibázott volna a forradalmi zeneművészetet csupán néhány híressé vált indulóra korlátozni, (Marseillaise, Carmagnole, Ca